

Андрій
КУРЖОВ

ЛЬВІВСЬКА
ГАСТРОЛЬ
Джимі
ХЕНДРІКСА

Роман

Харків
«Фоліо»
2014

Автор висловлює щирю подяку
меру Львова Андрію Івановичу Садовому
за запрошення написати роман про місто,
яке було, є і завжди буде залишатися
одним з найцікавіших і найкрасивіших
міст-загадок на мапі Європи,
власникам і персоналу готелю «Леополіс»
за доброту та надані затишок і комфорт
під час моїх частих приїздів і окремо —
за вишукану, приголомшливу кухню,
героям цього роману Юркові Винничуку, Аліку Олисевичу
та Оксані Прохорець за згоду стати героями і за те,
що впустили мене в своє життя і в свої біографії,
моїм давнім і новим львівським друзям:
Михайлу Ватуляку і його сім'ї, Тарасу Возняку,
Галині Вдовиченко та багатьом-багатьом іншим,
видавцеві Юрію Николишину та видавництву «Апріорі»
за подаровану мені бібліотеку книг про старий та новий Львів,
Руслані і ресторану «Старий рояль», працівникам
і завсідникам кав'ярні на Вірменській, кав'ярні «Кабінет»,
«круглої» чебуречної в Брюховичах, гриль-бару в Винниках,
безіменному бару на Старознесенській,
кав'ярні «Кафе» на Повітряній, 24
й іншим теплим і затишним куточкам міста,
що свідомо й несвідомо надавали мені
душевне тепло і можливість відпочити,
організаторам, мешканцям і волонтерам
громади самопомоги для безхатків «Оселя» (Винники),
жителям міста за те, що не помічали приїжджого письменника
і поводитися природно,
тим самим допомагаючи написанню роману.

Розділ 1

Хо́да майже завжди видає вік того, хто йде. У чоловічка, поки малий, хо́да цікава, аж сміється. Він ідучи раз у раз навшпиньки піднімається, аби що-небудь приховане для його зросту побачити. Ніхто зазвичай не проти, поки вертикальний зріст чоловічка не збільшиться до півтора метра. Після цього короткочасно хо́да стає злегка хуліганистою і гордовитою, або навпаки, пригладженою, з ледве помітним нахилом уперед. Це вже, звичайно, далеко не всім подобається, та й побоювання у перехожих викликає: мало що людина з такою хо́дою витворити може?! Ну а далі — у кого як. Хто років двадцять ходить прямо, хто трохи боком — це вже від життєвої позиції та рівня страху залежить. Проте це правило діє тільки у світлий час доби. Вночі ж можна ходити, відмовившись од своєї денної хо́ди і від віку. Ніч розкріпає. Особливо в ніч на вісімнадцяте вересня.

Звуки кроків цієї вересневої ночі 2011 року лунали і з Грушевського, й із Зеленої, і з Федорова, й із Замарстинівської, і з боку Стрийського парку, на деревах якого здавна ночують хмари огрядних ворон, що від'їдаються вдень на міському звалищі біля села Грибовичів.

Це були «сольні» кроки людей, що йдуть окремо й ніколи, навіть у незабутні радянські часи, не вмiли крокува-

ти строем. Спробуй якийсь хлопчисько-барабанщик упорядкувати їхній крок, він одразу отримав би «легкі тілесні ушкодження». На «тяжкі тілесні ушкодження» ці люди були зовсім не здатні. Навіть якщо дізнавалися, що «хлопчиком-барабанщиком», тільки вже в іншому, не буквально розумінні, виявлявся хтось із нещодавно прийнятих до їхнього вузького кола. Вузьке коло, втім, тільки нещодавно стало дійсно вузьким. Раніше, років двадцять п'ять — тридцять тому, воно ще перевищувало півсотні людей, а в середині кожного вересня — значно збільшувалося, доповнюючись однодумцями й співчуваючими, що приїздили автостопом, потягами і просто приходили пішки.

Повз монастир Святого Альфонса провінції Чина найсвятішого Рятівника кроки того, хто йде, прозвучали трохи нервово. Було чутно: той, хто йде, поспішає. Вулиця Замарстинівська, якою поспішав той, хто йде, могла б колись дотягнутися своєю цегляною рукою і до Брюховичів, але чомусь не зробила цього. Її довжині досі можуть позаздрити паризькі бульвари, а якби її порізати на рівні шматки й переставити ці шматки вулиці правильно пересічними лініями перпендикулярно один до одного, то вийшов би повноцінний німецький райцентр зі славною історією. Адже на ній, на Замарстинівській, чого тільки не було за її довге життя, що все ще триває. Вулиці живуть довго, переживаючи людей, які їх населяють, покоління за поколінням. На Замарстинівській завжди багато молилися, виробляли та пили горілку й лікери, у фільмобазі обласної контори кінопрокату зберігали фільми і тут же їх показували в кінотеатрі імені Шевченка, навчали саджати сади й вирощувати овочі, навчали водити автомобілі й на-

віть лікували хворих і поранених міліціонерів. Втім, лікують їх на цій вулиці й дотепер. І лікують, і відспівують у прилікарняній каплиці тих, кого не змогли повернути в «стрій». Усе має бути за правилами, і всякий рух мусить мати ознаку майбутньої завершеності, як усяке речення, хоч скільки б у нім було ком, зобов'язане закінчуватися крапкою, трьома крапками або емоційнішим розділовим знаком.

Той, хто йде, — він прожив у самому кінці цієї вулиці своє не бідне подіями життя, — завжди носив Замарстинівську з собою. Він її відчував, як гарний водій відчуває, не звертаючи на це свідомої уваги, габарити своєї машини, задалегідь знаючи, в яку браму вона в'їде, а в яку — ні.

Обличчя того, хто йде, було затулене від неба крисла-тим шкіряним капелюхом коричневого кольору. Із-під капелюха на плечі опускалося довге волосся з сивиною. Усі інші деталі можна б і опустити. Хіба що високі, на вигляд військові черевики, жорстко зашнуровані, вітчизняні, надійної пішохідної моделі, що іменується в останні 50 років «гівнодави». Китайці так і не навчилися робити цю модель. Їм здається, що на її виробництво йде надто багато гуми особливої твердості й особливої якості, й надто багато грубої шкіри. Останнім оплотом виробництва «гівнодавів» поки що залишаються Білорусь і Придністров'я. Але й у Львові залишилися ще умільці, які не тільки здатні вручну циганською голкою проколоти шматок товстючої свинячої шкіри, але й так скріпити верхню частину черевика з нижньою, як не вдалося Радянській армії скріпити 1939-го Західну Україну зі Східною. Та й по звуку кроків гарний швець завжди зрозуміє: сфальшував вироб-

ник чи по совісті взуття змайстрував. Адже обидві підошви мають звучати в унісон. І у Львові, в місті тонкої звукової культури, це особливо важливо. Не можна, щоб лівий каблук стукав по бруківці, як лівий, а правий — як правий! Вони мають звучати як пара. Як закохана в дорогу пара.

У того, хто йде, в кишені задзвонив мобільник.

— Аліку, ти далеко? — поцікавився голос давнього друга.

— Ми ж не німці, нам поспішати нікуди, — відповів той. — А ти де?

— На Личаківській.

— Зрозумів, — сказав Алік. — Скоро буду.

Коли Алік підійшов до зачиненої брами Личаківського цвинтаря, з-під дерев, що ростуть поблизу, виступили душ десять. Вийшли неспішно, обступили його, він якраз діставав із кишені ключ від брамного замка.

Ключ уже шмигнув у щілину до поворотного механізму, коли за спинами присутніх, різонувши слух, пролунали «непарні» кроки. Алік теж озирнувся і побачив двометрового, трохи сутулого чоловіка. Його довге русяве волосся мовби говорило: «Я — свій».

— *Labas vakaras!*¹ — неголосно мовив він.

— Аудрюс?! — здивувався вголос Алік, провівши по мовцеві очима і зупинивши погляд на його гостроносих і тонкопідшовних туфлях. — Потягом?

— Так, через Київ, — кивнув той.

Люди, що завмерли на хвилинку, ожили, почали підходити до Аудрюса, обійматись. Алік обійняв його останнім.

— Давно тебе не було, — сказав.

¹ Доброго вечора! (*Лит.*)

Потім обернувся до воріт, повернув ключ, і сталевая дуга всячого замка вискочила з паза.

По цвинтарю йшли мовчки. Піднявшись на пагорб, спинилися, огляділись. Алік заклично махнув рукою і повів інших за собою вслід між могил і огорож. Спинився біля залізного хреста, який ніби спеціально сховався від сторонніх поховань за стовбуром старого дерева і двома кущами, що розрослись. Огорожі тут не було. Довговолоса немолода компанія стовпилася навколо непримітної могилки. На іржавій табличці, привареній до самої хрестовини, неможливо було прочитати ні імені, ні прізвища покійного. Один із тих, що прийшли, опутився навпочіпки перед хрестом, уткнувся колінами в край могильного насипу й дістав із кишені куртки пакетик. Розгорнув. Виклав на все ще зелену траву бляшанку з білою фарбою. У руках з'явився пензлик.

Тверда рука вивела на табличці білими масними літерами: «Jimmy Hendrix¹ 1942–1970».

У безвітряній тиші цвинтаря раптом хруснула гілка. Десь зовсім поряд. Алік напружився вслухаючись. Інші затамували подих.

Хрускіт повторився. Почулися трохи метушливі кроки людини. Зашаруділо жалібно опале листя під її ногами.

«Сторож?!» — подумав Алік.

¹ *Джимі Хендрікс* (англ. *Jimi Hendrix*; повне ім'я Джеймс Маршалл Хендрікс, англ. *James Marshall Hendrix*, ім'я при народженні Джонні Аллен Хендрікс, англ. *Johnny Allen Hendrix*; 27 листопада 1942, Сіетл, Вашингтон, США — 18 вересня 1970, Лондон, Англія) — американський гітарист, співак і композитор. 2009 р. журнал *Time* назвав Хендрікса найвидатнішим гітаристом усіх часів. Широко визнаний як один із найбільш сміливих і винахідливих віртуозів в історії рок-музики.

Тією ж дорогою, між могилами й огорожами, до них наближався невисокий, не довговолосий чоловік у кепці. Звичайний чужий. Ті, що зібралися біля могили, дивились на його наближення байдуже. Цікавість — доля юних, а присутнім було вже за п'ятдесят.

— Прощу вибачити за вторгнення, — виразно, як теледиктор, мовив незваний гість, зупинившись для розмови на ввічливій відстані. — Я давно хотів... Хотів поговорити...

— Говоріть, — спокійним голосом дозволив йому Алік.

— Ви мене не впізнаєте? — запитав чоловік і зняв із голови кепку.

Обличчя прибульця, незважаючи на нічний час, було достатньо освітлене неповноправним, урізаним місяцем. Проте обличчя це, хоч і освітлене, ні про що Аліку не говорило. Звичайне обличчя, яких світ наштапував мільярди: вуха, ніс, очі, усе немов за єдиним ДСТУ, без браку, без щербинки, що запам'ятовується або впадає у вічі.

Алік заперечливо хитнув головою.

— Ну як же, — голос короткостриженого наповнився образою. — Ми були близькі. Проти вашої волі, звичайно. Я — капітан КДБ Рябцев.

— Ой, — вирвалося в Аліка, і він примружився, все ще дивлячись в обличчя несподіваному співрозмовникові. — А тут що ви робите, капітане? Ви тепер, мабуть, капітан у відставці?

— Капітан запасу, — поправив Аліка Рябцев. — Хоча це те ж саме... Я вибачитися хотів... І дещо сказати.

— Ну, вибачайтеся! — знизав плечима Алік. — Тільки швидше. Ми ж тут не вас послухати зібрались, — і він кивнув на залізний хрест зі свіжим білим написом.

Капітан надів кепку, кашлянув, немовби прочищаючи горло.

— Взагалі, вибачте, хлопці! Й мене, і Мезенцева. Я нещодавно його поховав... рак сечового міхура... Він теж за вас відповідав...

— Ми його мусимо слухати? — невдоволеним голосом запитав Пензель, великий довговолосий і бородатий чоловік у шкіряній куртці, більше схожий на байкера, ніж на хіпі.

— Ну, хвилинку послухаємо, — видихнув Алік. — Ну ж бо, капітане, лаконічніше висловлюйтеся! Хлопці втрачають терпіння і час!

— Якщо коротше, — Рябцев заговорив тихіше і менш виразно, — то спочатку вам від мене спасибі за те, що тридцять п'ять років тому познайомили мене з Джимі! Джимі Хендрікс перевернув мені життя. Я через нього втратив інтерес до кар'єри. Тому я капітан, а не полковник... І саме тому ми з хлопцями 1978-го дістали для вас частинку його тіла, його кисть. Щоб була у Джимі своя могила й тут, у Львові, і щоб вам було куди ходити, окрім Святого саду.

— Що?! — Очі Аліка округлилися. — Та його кисть привезли хлопці з Прибалтики, а їм допомогла литовська діаспора у Штатах! Скажи, Аудрюсе! — Алік обернувся до найвищого з присутніх. — Пам'ятаєш?

— Так, — кивнув Аудрюс. — Пам'ятаю цих хлопців. Йонас, Кястутіс, Рамунас...

— Звичайно, вам передали кисть вони, а їм із Штатів її передали наші люди, — капітан Рябцев знову виголошував слова твердо і по-військовому чітко, як виголошують правду або наказ. — Москва про це не знала. Це ми з покійним Мезенцевим тут, у Львові, придумали спецоперацію

в Штатах із часткової нелегальної ексгумації його тіла. Сплатила Москва, але якби вони знали всю правду, я б зараз із вами не розмовляв...

Хтось із тих, що слухали, дуже важко зітхнув. Капітан пошукав очима того, що зітхнув, витримав паузу.

— Це я розповідаю для того, щоб ви не тримали на нас зла. Ми не були тупими бульдогами. Я вам хоч зараз можу біографію Джимі Хендрікса по роках розповісти, можу слова його пісень в оригіналі по пам'яті прочитати. Співати не можу, вибачте! У моїх батьків не було грошей ні на піаніно, ні на гітару. В дитинстві у мене був тільки один музичний інструмент — свищик! Я ще радий, що не став міліціонером!

— Я тебе згадав, — мовив Алік задумливо. — Якщо те, що ти кажеш, правда, то нам доведеться знайти стіл, за який ми всі, — він обвів рукою присутніх, — можемо всістись. І нам доведеться випити і згадати минуле детальніше.

— Все, що я сказав, — правда, — мовив капітан Рязцев. — Мені немає сенсу вас обманювати. Я не на службі. Вже п'ятнадцять років, як не на службі.

Алік подивився собі під ноги, помовчав. Перевів погляд на хрест зі свіжим білим написом.

— Джимі, ти чуєш? — сказав він, звертаючись до хреста. — В наші з тобою стосунки знов уклінились органи. Але ми не переглядатимемо наші з тобою стосунки. Ми тебе не зрадили ні до 18 вересня 1970 року, ні потім. І не було такого року, щоб ми тут не зібрались і не оновили твою могилу. Навіть тоді, коли нам дуже хотіли перешкодити!

Десь недалеко, голосно завиваючи, промчала «швидка допомога». Сирена поступово затихла.

— Ну що, хлопці? — заклично мовив Алік. — Я почну!

Зміст

Розділ 1	5
Розділ 2	17
Розділ 3	23
Розділ 4	28
Розділ 5	38
Розділ 6	44
Розділ 7	46
Розділ 8	59
Розділ 9	64
Розділ 10	69
Розділ 11	75
Розділ 12	79
Розділ 13	88
Розділ 14	96
Розділ 15	100
Розділ 16	106
Розділ 17	111
Розділ 18	117
Розділ 19	122
Розділ 20	133
Розділ 21	139
Розділ 22	152
Розділ 23	161
Розділ 24	170
Розділ 25	180

Розділ 26	190
Розділ 27	203
Розділ 28	215
Розділ 29	222
Розділ 30	229
Розділ 31	241
Розділ 32	245
Розділ 33	252
Розділ 34	271
Розділ 35	276
Розділ 36	285
Розділ 37	291
Розділ 38	301
Розділ 39	310
Розділ 40	316
Розділ 41	324
Розділ 42	331
Розділ 43	336
Розділ 44	343
Розділ 45	353
Розділ 46	358
Розділ 47	362
Розділ 48	366
Розділ 49	373
Розділ 50	377
Розділ 51	385
Розділ 52	396
Розділ 53	401
Розділ 54	407
Розділ 55	416
Розділ 56	431
Епілог	439